

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 1. března 2022 ve věci č. 23126/16 – *Stăvilă proti Rumunsku*

Senát čtvrté sekce Soudu rozhodl jednomyslně o porušení zásady *ne bis in idem* zakotvené v článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě v situaci, kdy původní rozhodnutí státního zastupitelství o zastavení trestního stíhání a uložení správní sankce za řízení vozidla bez řidičského oprávnění, založené na nízké společenské nebezpečnosti tohoto jednání, později zrušilo vyšší státní zastupitelství, které se s tímto pohledem neztotožnilo. Soud vedle toho odmítl námitky stěžovatele založené na právu na spravedlivý proces.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl v dubnu 2013 přistižen při řízení bez řidičského oprávnění. Státní zastupitelství v listopadu 2013 jeho původní trestní stíhání zastavilo pro nízkou společenskou nebezpečnost, stěžovatelovu lítost a jeho spolupráci s úřady a uložilo mu správní pokutu. Toto rozhodnutí nabylo právní moci a vykonatelnosti.

V srpnu 2014 vyšší státní zastupitelství původní rozhodnutí zrušilo, protože považovalo sporné jednání naopak za potenciálně nebezpečné, a věc předložilo soudci k rozhodnutí o zákonnosti obnovy trestního stíhání. Soudce obnovu v září 2014 potvrdil. Stěžovatele v souladu s právní úpravou, později zrušenou ústavním soudem, předtím nevyslechl. Následné trestní řízení vyústilo v rozhodnutí odvolacího soudu z října 2015, kterým byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně odsuzující stěžovatele k trestu odnětí svobody.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel z hlediska práva na spravedlivý proces napadal rozhodnutí soudce, který potvrdil obnovu trestního stíhání, a následná rozhodnutí soudů v obnoveném řízení, jež se podle něj nevypořádala s jeho argumenty ohledně postupu, který k obnově vedl.

Soud konstatoval, že samotné původní rozhodnutí o zastavení trestního stíhání nabylo právní moci ve smyslu Úmluvy, když uplynula lhůta, v níž mohl stěžovatel rozhodnutí napadnout, bez ohledu na to, že ten uloženou pokutu nikdy nezaplatil. Samotná lhůta pro podání stížnosti k Soudu začala plynout v září 2014 samotným rozhodnutím soudce, který potvrdil rozhodnutí státního zastupitelství o obnově trestního stíhání. Bylo totiž zřejmé, že trestní soudy následně neměly žádný zákonný důvod přezkoumat samotná rozhodnutí o obnově a že pozdější rozhodnutí ústavního soudu mělo pouze účinek *ex nunc*. Jelikož se stěžovatel obrátil na Soud až v roce 2016, bylo po přezkoumání řady dalších okolností nutné učinit závěr, že tato část stížnosti byla opožděná.

Ohledně postupu soudů v obnoveném řízení Soud podotkl, že stěžovatel zřejmě není spokojen s odvodněním, s nímž odmítly jeho argumenty. Podle Soudu však vnitrostátní rozhodnutí lze označit za svévolné pouze tehdy, pokud není odůvodněno vůbec nebo jsou v něm uvedené důvody založeny na zjevném skutkovém nebo právním omylu dosahujícím odmítnutí spravedlnosti (*Moreira Ferreira proti Portugalsku* (č. 2), č. 19867/12, rozsudek velkého senátu ze dne 11. července 2017, § 85). Taková situace však v projednávané věci nenastala, a proto je tato část stížnosti zjevně neopodstatněná.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU Č. 7 K ÚMLUVĚ

Stěžovatel namítal, že rozhodnutí vyššího státního zastupitelství o obnově trestního stíhání bylo nepřipustné z hlediska zásady zákazu dvojího stíhání pro tentýž trestný čin.

Soud poukázal na zásady výkladu článku 4 Protokolu č. 7, které formuloval ve věci *Michalache proti Rumunsku* (č. 54012/10, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 2019, § 47–49).

Konstatoval, že mezi účastníky řízení není sporné, že rozhodnutí o zastavení trestního stíhání z listopadu 2013 a rozhodnutí vedoucí k rozsudku odvolacího soudu z října 2015 byla trestní povahy, týkala se týchž skutkových okolností a prvně zmíněné rozhodnutí navíc zahrnovalo odsouzení stěžovatele. Soud již také dospěl k závěru, že v době, kdy se vyšší státní zastupitelství rozhodlo stíhání obnovit, bylo původní rozhodnutí o zastavení trestního stíhání v právní moci.

Podle judikatury Soudu rozhodnutí vyššího státního zastupitelství o obnově trestního stíhání ukončeného pravomocným odsouzením, které vychází toliko z přehodnocení skutkových okolností ve světle použitelného práva, bez nových nebo nově odhalených skutečností či zjištění podstatné vady v předešlém řízení, nespadá pod některou z výjimečných okolností, na které se odvolává čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7 (*Mihalache proti Rumunsku*, rozsudek citovaný výše, § 135–137).

V projednávané věci bylo rozhodováno o obnově trestního stíhání na základě stejného spisu, aniž byly provedeny další důkazy. Nejde tedy o situaci nových či nově odhalených skutečností. Nadto byla obnova řízení odůvodněna jiným výkladem příslušné právní úpravy a jiným posouzením skutkových okolností, které podle vyššího státního zastupitelství a soudce spadaly do oblasti trestního práva a na které podle nich nebylo možné nahlížet jako na skutek postižitelný pouhou správní pokutou.

I za předpokladu, že by k obnově mohlo dojít na základě vad, jichž se státní zastupitelství původně dopustilo, takové omyly či vady státních orgánů mohou být na prospěch jen obžalovanému. Jinými slovy, rizika spojená s chybou, již se dopustí orgány činné v trestním řízení, musí nést stát a nelze je napravovat na úkor dotyčného jednotlivce (*Radchikov proti Rusku*, č. 65582/01, rozsudek ze dne 24. května 2007, § 50).

Skutečnost, že vyšetřování nesprávně vedlo k zastavení řízení, nemůže při nedostatku soudních omylů či závažných porušení procesu před soudem, zneužití pravomoci, zjevných hmotněprávních vad nebo jiných vážných důvodů vyplývajících ze zájmů spravedlnosti vést k závěru o podstatné vadě v předešlém řízení. Jinak by totiž bylo břemeno důsledků vyplývajících z jakýchkoli nedostatků v postupu orgánů činných v trestním řízení přeneseno zcela na obviněného a pouhé tvrzení o vadách, a to i nepodstatných, by vytvořilo neomezenou možnost, aby obžaloba zneužila procesní postup a žádala o obnovu již uzavřených řízení (tamtéž, § 48).

Současně není podle Soudu v projednávané věci dána žádná ze situací, která by umožnila kombinovat (*A a B proti Norsku*, č. 24130/11 a 29758/11, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016, § 112–134) nebo obnovit řízení. Stěžovatel byl tedy stíhán dvakrát za tentýž trestný čin v rozporu se zásadou *ne bis in idem*, čímž došlo k porušení článku 4 Protokolu č. 7.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Grozev nesouhlasil se způsobem, jakým se většina vypořádala s námitkou stěžovatele vůči rozhodnutí soudce, který potvrdil obnovu trestního stíhání. Podle něj klíčová otázka zněla, zda namítaná porušení závažným způsobem ovlivnila následné trestní stíhání. Jelikož je na tuto otázku jasně záporná odpověď, měla být tato část stížnosti být odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.